

Kielentutkijana Australiassa

26.9.1986–19.1.1987

Matkan tarkoituksena oli haastatella Australiassa asuvia suomalaissiirtolaisia kielentutkimushanketta varten. Australian suomen kielen sanastotutkimus kuuluu osana Suomen Akatemian rahoittamaan laajempaan tutkimukseen, "Amerikan- ja australiansuomen tutkimushankkeeseen", jonka johtajana on prof. Pertti Virtaranta. Amerikansuomea on tutkittu jo parikymmentä vuotta, mutta australiansuomi on toistaiseksi ollut koko lailla tuntematon alue. Siksi australiansuomen tutkimuksessa on lähdeittävä perustasta eli sanastosta liikkeelle.

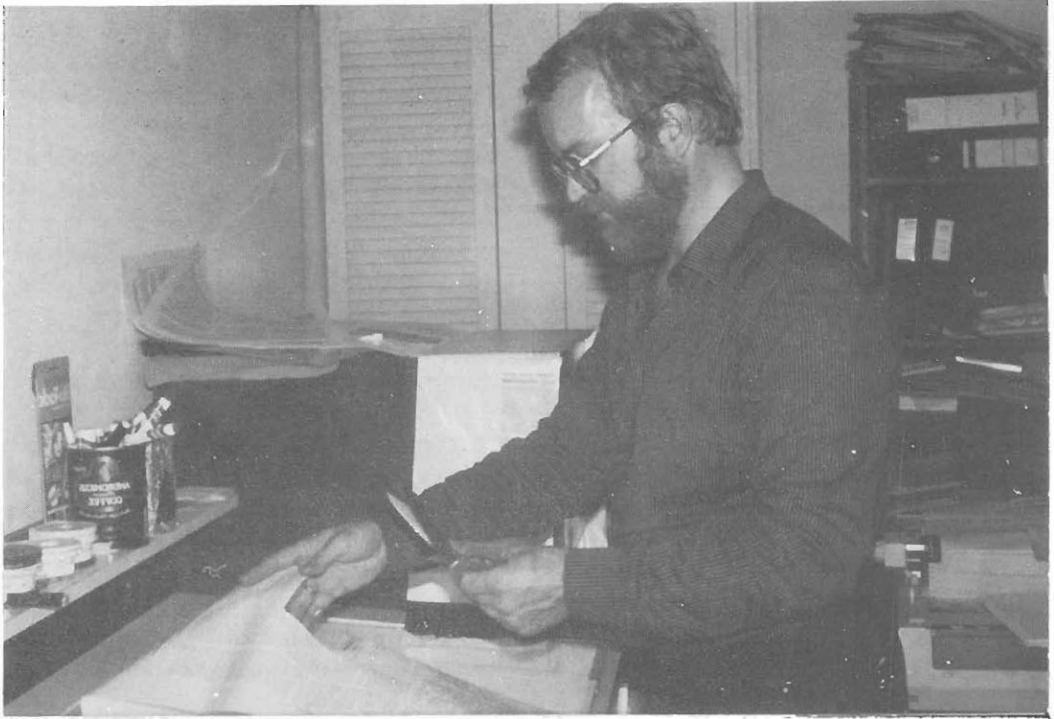
Aineistonkeruumatka alkoi Adelaidesta, Etelä-Australian pääkaupungista, jatkui Melbournen ja Canberran kautta Sydneyyn, Wollongongiin ja sieltä Brisbaneen. Haastattelut tehtiin näin ollen pääasiassa suurkaupungeissa, sillä Australian asutus on keskittynyt kaupunkeihin ja suomalaissiirtolaiset ovat noudattaneet valtaväestön mallia. Maa-seutupaikoista kävin Gosfordissa (Uusi Etelä-Wales), jossa asuu nykyäänkin vanhojen suomalaisten sitrusfarmarien jälkeläisiä ja sokeriruokoalueella Queenslandin Nambourissa.

Haastateltavia kertyi kaikkiaan 62, joutokossa melko tasapuolisesti sekä ensimmäisen että toisen sukupolven miehiä ja naisia. Vanhin jututettava oli 90-vuotias ja nuorin 16-vuotias. Toiseen sukupolveen lasketaan kielentutkimuksessa kuuluvaksi alle 15-vuotiaina kohdemaahan saapuneet. Keruumetodi oli kaksitahoinen: puheen tallentaminen ääninauhuille ja käsivaraiset muistiinpanot,

jotka syntyivät ns. osallistuvan havainnoinnin tuloksena. Nauhurin käytössä on aina se haitta, että se useimmiten tekee haastattelutilanteesta keinotekoisen eli luonnollisen keskustelun tavoite jää saavuttamatta. Kielentutkijalle on täten äärimmäisen tärkeää mennä siihen ympäristöön, jossa kieli elää ja kuunnella ihmisiä eri tilanteissa.

Tilaisuuksia suomalaissiirtolaisten tapaamiseen Australiassa tarjoutui useitakin. Maassa toimii edelleen useita suomalaisia yhdistyksiä, esim. Sydneyssäkin kaksi Suomi-Seuraa, luterilaisia seurakuntia, samoin helvuntaiseurakuntia ja Suomi-kouluja. Talkoohenki elää hyvin vahvana ja myyjäisiä ja puutarhajuhlia järjestetään milloin minkin asian hyväksi. Olin mukana myös kummankin suomenkielisen sanomalehden, Suomi-lehden ja Finlandia Newsin postitustalkoissa ja tutustuin Sydneyn suomalaisten palvelukeskukseen, joka auttaa hädänalaiseen asemaan joutuneita maanmiehiämme. Kaikki tapaamiset, olivat ne sitten kahdenkeskisiä tai suuremman joukon, ovat siis omalla tavallaan hyödyllisiä.

Tapaamistani suomalaisista pääosa oli tullut toisen maailmansodan jälkeen. Viimeksi julkaistun väestönlaskennan mukaan v. 1981 Uudessa Etelä-Walesissa asui eniten suomalaisia eli 3 124, seuraavaksi eniten Queenslandissa 2 472 ja Victoriassa 1 429. Etelä-Australian ja pääkaupunkiterritorion suomalaisten määrä jäi alle tuhannen. Yhdistyselämä on vireää, mutta kaikissa seu-

Suomi-lehden päätoimittaja Risto Söder tekemässä Australian vanhinta (per 1926) suomenkielistä sanomalehteä. Lehti ilmestyy nykyään jälleen Melbournessa.

roissa on havaittavissa huoli nuorison vähyydestä. Poikkeus on Canberran Suomi-Seura, jonka tanhupiireissä ja muussakin toiminnassa on yllättävän paljon nuorta väkeä. Sama ongelma vaivaa myös luterilaisia seurakuntia. Coolum Beachissa, Queenslandissa, pidetyillä (26.12.86-1.1.1987) vuotuisilla kirkon Suvipäivillä oli tänä vuonna kaikkiaan 130 osanottajaa, joista moni oli alle 25-vuotiaita. Nuoret oli saatu mukaan tukemalla taloudellisesti matkoja. Suomi-seuroilla tuntuu urheilun olevan se vetonaula, joka saa eniten nuorisoa mukaan.

Äidinkielisestä tiedonvälityksestä suomalaiset pääsevät osallisiksi paitsi lukemalla Suomi-lehteä ja Finlandia Newsiä myös kuuntelemalla paikallista suomenkielistä radiota. Adelaiden, Melbournen, Canberran, Sydneyn ja Brisbanen radiotoimitukset ovat kaikki iältään noin kymmenvuotiaita. Toimittajat tekevät työtään palkatta paitsi Melbournessa ja Sydneyn, jossa he saavat jonkinlaisen

korvauksen. Lähetysaika on yleensä tunti viikossa muualla paitsi Brisbanessa, jossa on toimielias radio. Se tekee ohjelmaa viiden ihmisen voimin Arto Kämäräisen johdolla ja lähettää sitä 45 minuutin jaksoissa kaksi kertaa viikossa. Sydneyn ohjelmia tekee Tauno Lehtonen, tamperelainen näyttelijä ja balettiansija, joka juuri on nimetty Australian menestyksekkäimmän baletin Sydney Dance Companyn klassisen baletin johtajaksi ja opettajaksi.

Suomi-koulut

Jokaisessa kaupungissa toimii Suomi-koulu, jossa vapaaehtoiset opettajat antoivat opetusta suomen kielessä sekä aikuis- että lapsiryhmille. Joissakin tapauksissa aikuisopettajat saattoivat maksaa pienen muodollisen korvauksen opettajalle. Koulut ovat aloittaneet toimintansa pääasiassa 1970-luvun lopulla ja ovat pysyneet hengissä vaihtelevalla

menestyksellä. Adelaiden Suomi-koulu oli nuorimpia, sillä siellä alettiin opetus v. 1985, jolloin 42 innokasta lasta ilmoittautui mukaan. Vuoden päästä oppilasmäärä putosi kuuteen, sillä vanhemmat pitivät ilmeisesti 90 dollarin (n. 270 mk) vuosimaksua liian kalliina. Toinen syy oppilaskatoon oli varmasti se muitakin kouluja haittaava: pitkät välimatkat. Esimerkiksi Melbournen tapaisen suurkaupungin sisällä koulumatkaksi tulee helposti 30-40 km, joskus enemmänkin.

Koulujen rahoitussysteemi vaihtelee hie- man osavaltioittain. Koulujen takana on yleensä kannatusyhdistys, joka voi kerätä rahaa erilaisilla tempauksilla. Lasten ryhmät saavat valtion tukea sekä Australiasta että Suomesta. Suomen opetusministeriö lähettää myös anomuksesta oppimateriaalia nimenomaan kouluikäisiä lapsia varten. Uusi Etelä-Wales on saamieni tietojen mukaan hoitanut osavaltioista parhaiten etniset kieli- koulunsa. Se antaa rahaa ja opetusmateriaa- liankin.

Koulujen opettajat eivät ole suomen kie- len opettajia varsinaisesti, mutta monilla on pitkäkin jonkin alan koulutus takanaan. Heistä löytyy lastentarhanopettaja, psykolo- gi, ekonomi, ompelija, sairaanhoitaja jne. Ainakin kerran opettajat ovat kokoontuneet yhteiseen palaveriin pohtimaan aineensa on- gelmia. Viime vuoden Suomi-Päivät tarjosi- vat siihen otollisen tilaisuuden ja ilmeisesti tulos oli myönteinen, koska tapaamista toi- vottiin jatkossakin.

Suomen kielen lehtoraatti tarvitaan

Jos valtio tukeekin jollain tavalla lasten ope- tusta niin aikuiset on unohtettu täysin. Täl- lä hetkellä suomen kielen aikuisopetus on saanut hiukan vankemman jalansijan, sillä sitä voi opiskella Sydneyn teknisessä opis- tossa ja Canberran Tafe Collegessa. Sekä lasten että aikuisten kielenopettaja ei opeta pelkästään kieltä mekaanisena välineenä,

Melbournen Suomi-koulun aikuisryhmä. Oikealta Susan Dawson, Jim Phillips, Terry Shorter ja Rod Koivu- nen. Pöydän takana oikealla opettaja, ekonomi Ulla Söder.

Lepokodin suomalainen väki. Takana keittäjä Ritva Rasmussen ja v.t. johtaja Sirpa Kämäräinen. Edessä vas. Veikko Sillankorva, Helmi Tarkkiäinen ja Saara Nieminen. Kuvasta puuttuu Tauno Pussinen.

vaan siihen liittyy aina kiinteästi myös kulttuuri. Suomi-tietouden levittämiseksi maailmalla on tietysti monia keinoja ja kulttuurista tiedottaminen kielenopetuksen avulla on yksi hyvä keino. Suomen kielen lehtoreita on tällä hetkellä 22 maassa, Euroopan maiden lisäksi esim. USA:ssa ja Japanissakin, jossa peräti kaksi lehtoria ja yksi professori. Australiastakin löytyisi varmasti halukkaita oppilaita ja opettajia. Opiskelijat olisivat suomalaista alkuperää sekä myös "kielisiä" eli englantia puhuvia, joita tapasin muutamia jokaisessa aikuisryhmässä. Nämä australialaiset olivat joko naimisissa suomalaisen kanssa tai sitten liikemiehiä, joilla oli työasioita Suomeen ja/tai suomalaisten kanssa.

Lehtoraatin saamista haittaanee kuitenkin omalta osaltaan maittemme välisen kulttuurisopimuksen puuttuminen. Sopimuksen noudattaminen samoin kuin lehtoraatin ylläpitäminen vaatii Australialta taloudellisia uhruksia, mihin ei nykyisen heikon valtiontalou-

den aikana liene suuria haluja. Lisäksi Suomen suurlähetystön mukaan ennen Suomea on 13 maata jonossa odottamassa sopimuksen solmimista. Mutta ehkä lähestyvän Australian 200-vuotisjuhlan kunniaksi saadaan jotakin aikaan myös tässä asiassa.

Finlandia Village - suomalaisvanhusten lepokoti

Ikääntyneille suomalaisvanhuksille tarkoitettu lepokoti, Finlandia Village, sijaitsee Queenslandissa, noin 30 km Brisbanesta etelään Redland Bayssa. Hankkeen takana oleva Suomalainen Lepokotiyhdistys perustettiin jo miltei 12 vuotta sitten ensimmäisenä puheenjohtajana Heimo Uotila, nykyisenä Erkki Nurminen. Varat kerättiin talkootyönä ympäri Australiaa asuvien suomalaisten voimin, jonka lisäksi Suomen valtio antoi myös rahallista tukea kodin perustamiseen.

Yhdistykseen kuuluu 634 jäsentä, joista elinikäisjäseniä on 366. Lepokodin viralliset avajaiset olivat 6.9.1986.

Käydessäni Finlandia Villagessa 20. joulukuuta 1986 siellä oli 15 asukasta, joista vain neljä oli suomalaista. Aukkailla on oma pieni huone kylpyhuoneineen. Ruokailu tapahtuu yhteisessä ruokasalissa ja pyykit voi pestä yhteispesulassa. Talossa on tietenkin myös sauna. Kodin laajennussuunnitelmia pohditaan parhaillaan. Rakennustilaa on, sillä tontti on noin kolmen hehtaarin suuruinen. Vierailuni aikana talon asioita hoiti väliaikainen johtaja Sirpa Kämäräinen. Viimeksi tulleen tiedon mukaan virkaan on valittu uudelleen Risto ja Paula Sutinen, jotka toimivat lepokodin ensimmäisenä johtajaparina.

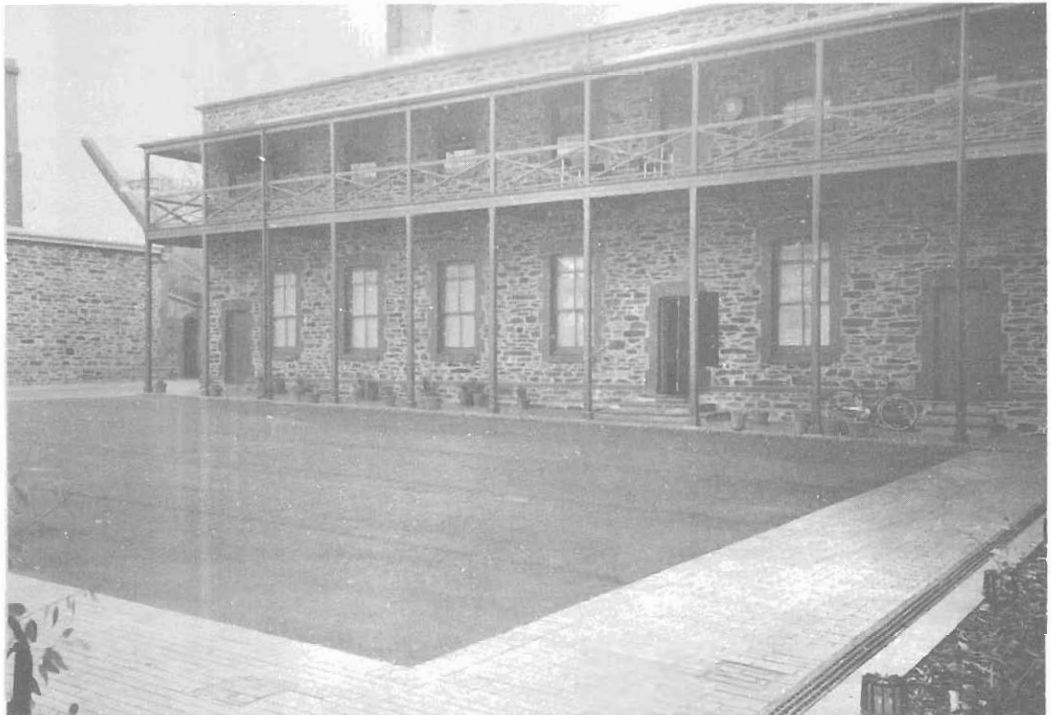
Adelaiden Migrant and Settlement Museum

Adelaiden-vierailuni aikana lokakuun alussa tutustuin myös uuteen siirtolaisuusmuseoon, jossa valmistauduttiin avajaisiin (23.11.1986)

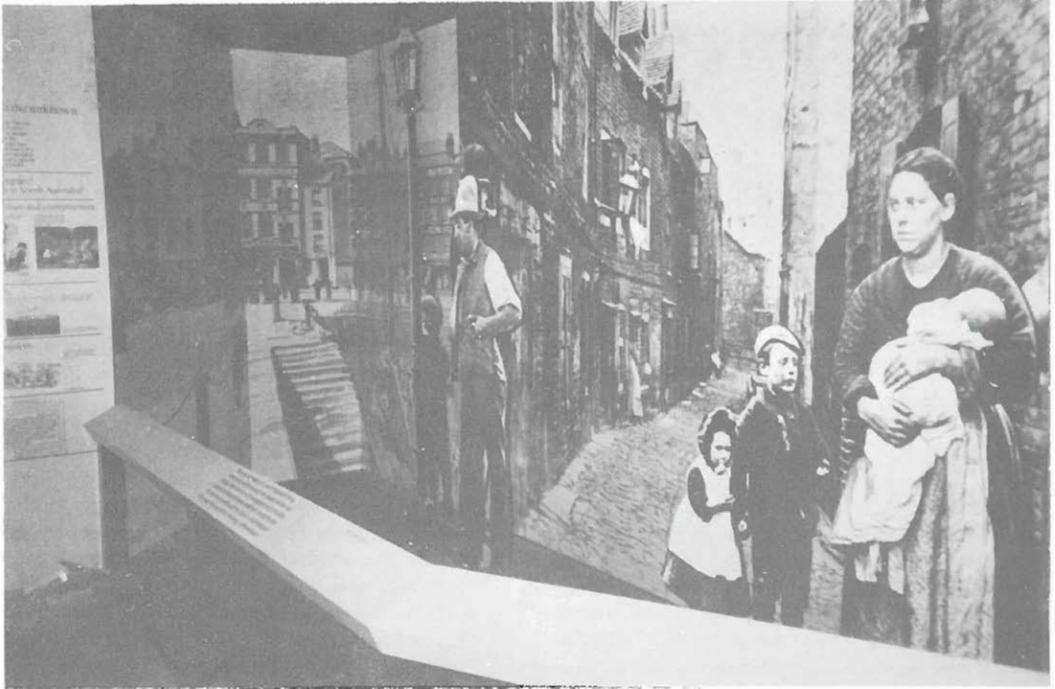
täydellä touhulla siitä huolimatta, että Australian valtio talouspulassaan oli karsinut määrärahoja. Museo on rakennettu entisen huono-osaisten hoitolan tiloihin, jotka koostuvat kolmesta erillisestä tiilirakennuksesta. Nämä tilat tarjosivat suojaa köyhille ja epäonnillisille naisille, orvoille ja rikollisille pojille viime vuosisadan puolivälistä 1920-luvulle asti, jolloin viimeinen naisasukas lähti talosta.

Tutkimus- ja näyttelytöiden suunnittelutyössä on viisi henkilöä, joiden lisäksi talossa on oppaita ja huoltohenkilökuntaa. Johtajana on Margaret Anderson. Museon tarkoituksena on kertoa siirtolaisuuden historiasta ja moniarvoisesta kulttuurista Australiassa. Se kerää materiaalia siirtolaisuudesta ja säilyttää sitä. Kirjastoa ei ainakaan vielä ole, mutta sen sijaan suunnitellaan kirjakauppaa.

Museon ja näyttelyiden eteen on tehty yli kaksi vuotta työtä ja tulos on varsin onnistunut. Käydessäni siellä vaihtuvana näyttelynä oli esillä eri kansojen pitsikäsitöitä ja vatsainen päänäyttely siirtolaisten kansainvael-

Museon päärakennus: alakerrassa vaihtuva näyttely ja yläkerrassa toimisto.

Siirtolaisuushistoriaa käsittelevästä näyttelystä kuvapaneeli.

Museon vaihtuva näyttely: eri kansojen pitsejä.

luksesta Australiaan miltei valmis. Kävijä voi tutustua siirtolaisuuteen esim. pienessä elokuvateatterissa, valokuvapaneelien avulla sekä katselemalla diakuvia. Sinne on myös rakennettu yksi huone hostelliksi ja kierroksen päätepisteenä olevaan huoneeseen on sijoitettu kaksi tietokonetta, josta nappia painamalla saa pienen tietopakettin kustakin siirtolaisia tuottaneesta maasta. Tämä koskee myös suomalaisia, vaikka meidän osuutemme koko väestöstä onkin vain 0,1 %. Museon tarkoituksena on myöhemmässä vaiheessa tarjota tilat erilaisten etnisten ryhmien näyttelyille.